

مجله پژوهش‌های حسابداری مالی

سال دوم، شماره چهارم، شماره پیاپی (۶)، زمستان ۱۳۸۹

تاریخ وصول: ۱۳۸۸/۸/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۷/۱۱

صص ۱۰۸-۸۹

بررسی عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده

در بورس اوراق بهادار تهران

دکتر غلامحسین مهدوی^۱، مظفر جمالیان پور^{۲*}

* استادیار حسابداری، دانشگاه شیراز، ایران

** دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه شیراز، ایران

چکیده

مقاله حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری مالی ۲۷۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۷۸ لغایت ۱۳۸۷ می‌پردازد. از اختلاف زمانی میان تاریخ پایان سال مالی و تاریخ ارائه گزارش‌های مالی حسابرسی شده سالانه، به عنوان معیاری برای سرعت گزارشگری مالی و از نسبت‌های مالی، متغیر اندازه شرکت و نسبت سرمایه‌گذاری مجدد سود جاری، به عنوان عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری استفاده شد. به منظور انجام پژوهش، از تکنیک‌های آماری کروسکال-والیس، مقایسه میانه‌ها، تجزیه و تحلیل رگرسیونی و مقایسه چولگی و کشیدگی استفاده شد. با توجه به نتایج حاصله، هیچ یک از متغیرها دارای توزیع نرمال نیست، بنابراین، استفاده از تکنیک‌های ناپارامتریک ارجح است. افزون بر این، شرکت‌ها با سرعت گزارشگری مختلف دارای نسبت‌های مالی و غیرمالی متفاوتی هستند. همچنین، سرعت گزارشگری مالی در صنایع مختلف، متفاوت بود. سرعت گزارشگری مالی در طی سال‌های مورد مطالعه به طور میانگین بیشتر شده است. اکثر نسبت‌های مالی و غیرمالی مورد بررسی با سرعت گزارشگری مالی رابطه معنادار آماری داشتند. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد که

با استفاده از نسبت‌های مالی و غیرمالی می‌توان به مدل‌های معناداری برای پیش‌بینی سرعت گزارشگری مالی دست یافت.

واژه‌های کلیدی: سرعت گزارشگری مالی، کیفیت گزارشگری مالی، نسبت‌های مالی و غیرمالی، بورس اوراق بهادار، مدل پیش‌بینی کننده.

مقدمه و اهمیت موضوع

این موضوع به نوبه خود می‌تواند تأثیر بسزایی بر جذابیت بازارهای مالی و سرمایه داشته باشد.

از آنجا که گزارش‌های مالی، ابزاری برای افشای اطلاعات مالی قابل اعتماد و قابل اتکاست که در دسترس عموم قرار می‌گیرد، در صورت بهنگام بودن می‌تواند از طریق کاهش اطلاعات خصوصی و محرمانه باعث کاهش احتمال انتخاب نادرست توسط سرمایه‌گذاران شود. بنابراین، می‌توان چنین پنداشت که ارائه اطلاعات بموقع‌تر باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان سرمایه‌گذاران خواهد شد. افزون بر این، میان کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری رابطه منطقی وجود دارد. این رابطه بدین صورت است که شرکت‌های دارای کیفیت گزارشگری بالاتر در مواجهه با پیامدهای کلان اقتصادی دارای حساسیت کمتری هستند. این موضوع بیان می‌کند که میان ساز و کار گزارشگری و کارایی سرمایه‌گذاری ارتباط وجود دارد و وجود کیفیت گزارشگری بالا به کاهش خطر اخلاقی و انتخاب نادرست منجر خواهد شد [۱۴]. تاکنون توجه خاصی به موضوع تأخیر زمانی گزارشگری و عوامل مؤثر بر آن نشده است. بنابراین، در پژوهش حاضر سعی بر آن است که علاوه بر بررسی رابطه میان برخی از نسبت‌های مالی و غیرمالی با میزان تأخیر در گزارشگری مالی به بررسی روند سرعت گزارشگری در طی سال‌های مالی اخیر پرداخته شود.

صورت‌های مالی که نتیجه سیستم اطلاعاتی حسابداری است، چیزی جز یک کالا نیست. علت وجود حسابداری تقاضای موجود برای اطلاعات مالی است و افزون بر این، حسابداران و واحد تجاری نیز توانایی و علاقه لازم را برای ارائه این اطلاعات دارند [۱۳]. پس مفاهیمی نظیر کیفیت که برای کالاها و خدمات ارائه شده توسط شرکت‌ها و واحدهای اقتصادی مطرح شده است، برای خدمات حسابداری، از جمله محصول نهایی آن؛ یعنی گزارش‌های مالی نیز قابل بحث و پیگیری است. کیفیت گزارشگری مالی، ضوابطی است که اطلاعات مفید و سودمند را از سایر اطلاعات منفک کرده، سودمندی اطلاعات را افزایش می‌دهد [۱۰]. بموقع بودن گزارش‌های مالی، یکی از مهمترین ارکان کیفیت ارائه اطلاعات مالی شرکت‌هاست، چرا که بهنگام بودن اطلاعات است که می‌تواند به استفاده بهتر و مفیدتر استفاده‌کنندگان اطلاعاتی منجر بشود که محصول نهایی سیستم حسابداری مخاברה می‌کند. بنابراین، سرعت گزارشگری، به معنای میزان تأخیر زمانی در ارائه گزارش‌های مالی شرکت‌ها باید مورد توجه ویژه تهیه‌کنندگان گزارش‌های مالی باشد. افزایش سرعت گزارشگری به دلیل استفاده بموقع‌تر اطلاعات در اتخاذ تصمیم‌های اقتصادی توسط سرمایه‌گذاران، می‌تواند به شفافیت بیشتر اطلاعات مالی شرکت‌ها و به تبع آن، شفافیت بالاتر بازار سرمایه منجر شود که

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

بیانیه شماره ۲ مفاهیم حسابداری هیأت استانداردهای حسابداری مالی، بهنگام بودن اطلاعات را یکی از ارکان مربوط بودن اطلاعات مالی می‌داند و آن را چنین تعریف می‌کند: "در دسترس بودن اطلاعات برای تصمیم‌گیری قبل از اینکه تأثیرگذاری آن بر تصمیم‌ها از بین برود" [۱۸].

اسچرودر و همکاران (۲۰۰۸) معتقدند که بهنگام بودن اطلاعات ویژگی پشتیبانی‌کننده‌ای برای مربوط بودن اطلاعات است [۲۳]. هندریکسن و بردا (۱۹۹۲) ویژگی بهنگام بودن اطلاعات را مختص گروه خاصی از استفاده‌کنندگان نمی‌دانند و بر این عقیده‌اند که همه استفاده‌کنندگان اطلاعاتی بموقع را طلب می‌کنند. آن‌ها چنین بیان می‌دارند که جمع‌آوری، تلخیص و انتشار اطلاعات باید از سرعت لازم برخوردار باشد تا چنین برداشت شود که در زمان لازم در دسترس استفاده‌کنندگان قرار خواهد گرفت [۱۹]. به عقیده ولک و همکاران (۲۰۰۱)، بهنگام بودن اطلاعات با دیگر جنبه‌های مربوط بودن اطلاعات رابطه متضادی دارد؛ به نحوی که بین این عامل کیفی و سایر ویژگی‌های کیفی مربوط بودن نوعی سازش وجود دارد [۲۶]. بهنگام بودن همانند دیگر ویژگی‌های اطلاعات، معیاری کیفی است و کمی کردن آن به منظور استفاده در آزمون‌های آماری و کسب دانش لازم در خصوص آن کاری دشوار تلقی می‌شود. یکی از راه‌های غلبه بر این دشواری، همان‌طور که در بند ۵۷ بیانیه شماره ۲ مفاهیم حسابداری آمریکا آمده است، استفاده از اختلاف زمانی در قالب روز و یا در مراحل بسیار حساستر در واحد ساعت است. در پژوهش حاضر به منظور اندازه‌گیری بهنگام بودن

گزارش‌های مالی از مقیاس سرعت گزارشگری به معنای اختلاف زمانی میان تاریخ پایان سال مالی و تاریخ انتشار صورت‌های مالی سالانه حسابرسی شده توسط شرکت‌ها در واحد روز استفاده شده است.

نسبت‌های مالی به عنوان اجزای یک سیستم تجزیه و تحلیل با توجه به رسالت و نتیجه‌ای که سیستم به دنبال آن است، به دسته‌ها و گروه‌های مختلفی تقسیم می‌شود. لیو (۱۹۷۴)، نسبت‌های مالی را به پنج دسته کلی شامل نسبت‌های نقدینگی، نسبت‌های بازدهی، نسبت‌های عملکرد، نسبت‌های سودآوری و نسبت‌های بازار تقسیم‌بندی کرد [۲۰]. فاستر (۱۹۸۶)، نسبت‌های نقدینگی، نسبت‌های فعالیت، نسبت‌های اهرمی و نسبت‌های سودآوری را به عنوان چهار دسته‌بندی از نسبت‌های مالی ارائه کرد [۱۸]. رز و همکاران (۲۰۰۲)، بیان می‌دارند که نسبت‌های مالی به طور معمول به پنج دسته تقسیم می‌شود: سیالیت کوتاه‌مدت، سیالیت بلندمدت، مدیریت دارایی، نسبت‌های سودآوری و نسبت‌های بازار [۲۲]. کورنیت و همکاران (۲۰۰۸)، نسبت‌های مالی را در پنج شاخه با عنوان‌های نسبت‌های نقدینگی، نسبت‌های مدیریت دارایی، نسبت‌های مدیریت بدهی، نسبت‌های سودآوری و نسبت‌های ارزش بازار مطرح کردند [۱۵].

سلطانی (۲۰۰۲)، با بررسی بیش از ۵۰۰۰ گزارش مالی شرکت‌های فرانسوی، به بررسی موضوع بهنگام بودن گزارش‌های مالی شرکت‌ها و گزارش حسابرسی آن‌ها پرداخت. وی به این نتیجه رسید که شرکت‌های فعال در بازه زمانی ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۵ سعی در توسعه بهنگام بودن گزارش‌های خود داشته‌اند. افزون بر این، شرکت‌هایی که گزارش تعدیل شده حسابرسی

سابقه گزارشگری بموقع از دیگر عوامل موثر بر گزارشگری بموقع بودند [۱۶].

اوبرت (۲۰۰۹)، به بررسی دلایل متفاوت بودن علایق مدیران واحد تجاری در تأخیر زمانی گزارشگری مالی سالانه در شرکت‌های فرانسوی پرداخت. وی به این نتیجه رسید که تأخیر زمانی گزارشگری مالی سالانه با اهرم مالی رابطه مستقیم و با تأخیر زمانی در دوره قبل رابطه‌ای منفی دارد. افزون بر این، نتایج پژوهش اوبرت نشان داد که میانگین تأخیر زمانی ۲۵۰ شرکت مورد مطالعه ۱۱۶/۰۵ روز بود [۱۲].

سرهنگی (۱۳۸۰)، در پژوهشی با عنوان "عوامل مؤثر بر بموقع بودن گزارشگری مالی سالیانه شرکت‌ها در بازار سرمایه" به بررسی پنج عامل اندازه، سودآوری، اهرم، عمر شرکت و نزدیکی پایان سال مالی، به فصل شلوغی حسابرسی با بموقع بودن گزارشگری مالی پرداخت. وی در پژوهش خود به بررسی ۹۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۷۴ لغایت ۱۳۷۸ پرداخت. نتایج پژوهش سرهنگی نشان داد که تنها عامل سودآوری با بموقع بودن گزارشگری مالی رابطه معنادار و معکوس داشت؛ به گونه‌ای که با افزایش سودآوری اطلاعات بهنگام تر می‌شدند. افزون بر این، وی بیان کرد که ۹۹/۹۹ درصد شرکت‌ها دارای گزارشگری فوری و در بازه قانونی هستند [۳].

اعتمادی و یارمحمدی (۱۳۸۲)، به بررسی عوامل مؤثر بر گزارشگری میان‌دوره‌ای بموقع در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. آن‌ها با مطالعه ۴۰ شرکت به این نتیجه رسیدند که اندازه شرکت، سودآوری شرکت، پیچیدگی عملکرد

داشته‌اند، با تأخیر بیشتری گزارش‌های مالی خود را منتشر کرده‌اند [۲۵].

شاو (۲۰۰۳)، به بررسی رابطه میان کیفیت افشای اطلاعات، هموارسازی سود و بهنگام بودن سود پرداخت. وی با استفاده از داده‌های ۱۱۱۲ سال شرکت به این نتیجه رسید که شرکت‌هایی که دارای کیفیت گزارشگری بالاتری هستند، از حساب‌های تعهدی اختیاری بیشتری استفاده می‌کنند و بیشتر به مدیریت سود و هموارسازی آن توجه می‌کنند. همچنین، به هنگام بودن سود در زمانی که اخبار بد (سودآور نبودن) وجود داشته باشد، با کیفیت افشای اطلاعات رابطه معکوس دارد [۲۴].

آنسا و لونتیس (۲۰۰۶)، با بررسی ۹۵ شرکت فعال در بازار سرمایه آتن به این نتیجه رسیدند که شرکت‌های بزرگتر، شرکت‌های خدماتی و شرکت‌هایی که توسط پنج مؤسسه بزرگ حسابرسی رسیدگی شده‌اند، گزارشگری سریعتری به نسبت بقیه شرکت‌ها داشته‌اند. همچنین، نتایج پژوهش آنان نشان داد که میانگین تأخیر زمانی این شرکت‌ها ۱۶۱ روز بوده است و شرکت‌های فعال در صنعت ساخت و ساز و شرکت‌های با گزارش مقبول حسابرسی، تلاش بیشتری برای گزارشگری بموقع‌تر دارند [۱۱].

دوگان و همکاران (۲۰۰۷)، به بررسی رابطه سودآوری، اندازه شرکت و ریسک مالی با بموقع بودن زمان گزارشگری برای شرکت‌های فعال در بورس بین‌المللی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که شرکت‌های سودآور در مقابل شرکت‌های زیانده علاقه بیشتری به ارائه سریعتر گزارش‌های مالی داشته‌اند. افزون بر این، اندازه شرکت، ریسک مالی و

شرکت، عمر شرکت، ترکیب سهامداران و وجود سیستم بهای تمام شده بر بهنگام بودن اطلاعات میان‌دوره‌ای بی‌تأثیر بوده و تنها میزان معاملات سهام در دوره میان‌دوره‌ای رابطه مستقیم آماری با سرعت گزارشگری میان‌دوره‌ای داشته است [۲].

مرادی و پورحسینی (۱۳۸۸)، به بررسی رابطه بین خصوصیات مالی و غیرمالی با مدت زمان اجرای عملیات حسابرسی پرداختند. آن‌ها با بررسی ۱۵۲ شرکت برای دوره زمانی سال‌های ۱۳۷۷ الی ۱۳۸۵ به این نتیجه رسیدند که اندازه، نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام، سوددهی، نوع اظهار نظر و عمر شرکت با مدت زمان اجرا و تکمیل عملیات حسابرسی رابطه دارند [۶].

فرضیه سوم: صنایع مختلف دارای سرعت گزارشگری مالی متفاوت هستند. با توجه به اهمیت ویژه رقابت و شرایط درون صنعتی بررسی موضوع پژوهش در صنایع مختلف، از جمله ضرورت‌های انکار ناپذیر هر پژوهش مالی محسوب می‌شود. بدین منظور، در فرضیه شماره سه موضوع پژوهش در گروه صنعت‌های مختلف بررسی گردید.

فرضیه چهارم: نسبت‌های مالی و غیرمالی با سرعت گزارشگری مالی رابطه آماری معنادار دارد. در این فرضیه وجود رابطه آماری میان میزان سرعت گزارشگری مالی و نسبت‌های مالی و غیرمالی بررسی گردید. به بیانی دیگر، در فرضیه اول وجود رابطه علی میان سرعت گزارشگری مالی و ویژگی‌های مالی و غیرمالی شرکت بررسی شده است، در حالی که در این فرضیه میزان با اهمیت بودن این ارتباط مدنظر است.

فرضیه پنجم: نسبت‌های مالی و غیرمالی توانایی پیش‌بینی سرعت گزارشگری مالی را دارند. الزام ارائه یک مدل پیش‌بینی کننده به منظور هرچه بیشتر کردن جنبه کاربردی پژوهش، موجب شد تا توانایی پیش‌بینی سرعت گزارشگری مالی با استفاده از نسبت‌های مالی و غیرمالی بررسی گردد.

روش پژوهش

طرح این پژوهش از نوع کاربردی و روش آن، پیمایشی و همچنین پژوهشی نیمه‌تجربی و با استفاده

فرضیه‌های پژوهش در پنج گروه به شرح زیر طراحی شده است:

فرضیه اول: شرکت‌ها با سرعت گزارشگری مالی مختلف دارای نسبت‌های مالی و غیرمالی متفاوت هستند. سرعت گزارشگری به عنوان یکی از ملاک‌های سلامت گزارشگری مالی با توجه به وجود شرایط داخلی و محیطی هر شرکت متفاوت است. به منظور بررسی این موضوع، همان‌طور که در فرضیه اول مشهود است، بررسی مؤثر بودن ویژگی‌های مالی و غیرمالی شرکت‌ها در سرعت گزارشگری آن‌ها بررسی شده است.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه دوم: سرعت گزارشگری مالی در طی سال‌های مختلف تغییر یافته است. با توجه به افزایش نظارت‌های مالی مسئولان بازار سرمایه و سطح

رابطه معنادار میان متغیرهای مستقل و متغیر وابسته بررسی گردید. در نهایت، به منظور ارائه مدل پیش‌بینی‌کننده سرعت گزارشگری، از تجزیه و تحلیل رگرسیونی بهره گرفته شد.

متغیرهای پژوهش

در این پژوهش، علاوه بر طبقه‌بندی مطرح شده توسط کورنیت و همکاران (۲۰۰۸)، از اندازه شرکت به معنای لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها و لگاریتم طبیعی کل درآمد و نسبت سرمایه‌گذاری مجدد سود جاری به عنوان متغیرهای مستقل استفاده شد. نسبت‌های استفاده شده در هر دسته در نگاره شماره (۱) آورده شده است.

از رویکرد پس‌رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) است. از روش پس‌رویدادی زمانی استفاده می‌شود که پژوهشگر پس از وقوع رویدادها به بررسی موضوع می‌پردازد. بنابراین، ابتدا به منظور استفاده از آزمون آماری مناسب به بررسی نحوه توزیع (نرمال یا غیرنرمال) متغیرهای پژوهش پرداخته شد. سپس به منظور بررسی متفاوت بودن عوامل مورد مطالعه بر روی شرکت‌ها با سرعت گزارشگری مختلف، شرکت‌ها به شش دسته، با توجه به شاخص سرعت گزارشگری (اختلاف زمانی میان تاریخ پایان سال مالی و تاریخ گزارش صورت‌های مالی) تقسیم شدند. پس از آن به بررسی سرعت گزارشگری در صنایع مختلف و همچنین روند سرعت گزارشگری مالی طی سال‌های مورد مطالعه پرداخته شد. افزون بر این،

نگاره ۱: دسته‌بندی نسبت‌های استفاده شده در پژوهش

دسته	نام نسبت	نماد
ارزش بازار	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سرمایه	M_B
	بازدهی سهام	RATIO
نقدینگی	نسبت جاری	CR
	نسبت آنی	QR
	خالص سرمایه در گردش به کل دارایی	WC
مدیریت دارایی	گردش موجودی کالا	INV
	گردش کل دارایی‌ها	TOTALASSET
مدیریت بدهی	نسبت بدهی	DEBT
سود آوری	نوع سودآوری	NETKIND
	نسبت بازدهی دارایی‌ها	ROA
	نسبت بازدهی حقوق صاحبان سرمایه	ROE
	نرخ رشد داخلی	IGR
متغیر کنترلی	نرخ سرمایه‌گذاری مجدد	RR
	لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها	SIZE(ASSET)
	لگاریتم طبیعی درآمد کل	SIZE(SALE)

زمانی در ارائه گزارش‌های مالی شرکت، به معنای وجود سرعت بیشتر در گزارشگری مالی است. افزون بر موارد بالا، به منظور بررسی رابطه میان نسبت‌های مالی و سرعت گزارشگری، شرکت‌ها با توجه به میزان تأخیر زمانی به شش گروه تقسیم شدند، بدین صورت که شرکت‌ها با تأخیر زمانی کمتر از یک ماه (۳۰ روز) به عنوان گروه اول و به همین ترتیب، گروه‌های بعدی تا گروه پنجم ادامه داشته و در نهایت شرکت‌ها با تأخیر زمانی بیش از پنج ماه به عنوان گروه ششم در نظر گرفته شد.

افزون بر این، با توجه به نتایج پژوهش‌های انجام شده در خصوص کارایی بازار سرمایه ایران که بیانگر تأثیرگذاری همراه با تأخیر اطلاعات مالی منتشر شده در بازار بر قیمت سهام [۴، ۵، ۷ و ۹] و به منظور بر طرف کردن تأخیر زمانی تأثیر اطلاعات گذشته در این پژوهش، از متغیرهای تأخیری به معنای اطلاعات یک‌سال قبل کلیه متغیرها نیز، استفاده شد. متغیر وابسته پژوهش، سرعت گزارشگری است که از اختلاف زمانی میان تاریخ پایان سال مالی و تاریخ انتشار صورت‌های مالی حسابرسی شده واحد تجاری به کمی به دست آمد؛ بدین معنی که کمتر بودن تأخیر

نگاره ۲: فهرست صنایع و دسته‌بندی آن‌ها

شماره	صنایع	تعداد مشاهدات
۱	ابزارپزشکی، اپتیکی و اندازه‌گیری، ماشین آلات و دستگاه‌های برقی، ساخت رادیو، تلویزیون و دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی، خدمات فنی و مهندسی، رایانه و فعالیت‌های وابسته به آن.	۸۳
۲	استخراج کانی‌های فلزی، فلزات اساسی، ساخت محصولات فلزی، سایر محصولات کانی غیرفلزی، استخراج سایر معادن، استخراج ذغال سنگ.	۳۴۶
۳	شرکت‌های چند رشته‌ای صنعتی، سرمایه‌گذاری‌های مالی، انبوه سازی املاک و مستغلات، پیمانکاری صنعتی، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری، سرمایه‌گذاری‌ها.	۱۹۶
۴	منسوجات، دباغی، پرداخت چرم و ساخت انواع پاپوش، انتشار، چاپ و تکثیر، محصولات کاغذی، محصولات چوبی، مبلمان و مصنوعات دیگر.	۷۱
۵	ماشین آلات و تجهیزات، خودرو و ساخت قطعات، سایر وسایل حمل و نقل، حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات.	۳۰۹
۶	سیمان، آهک و گچ، کاشی و سرامیک.	۱۹۶
۷	مواد و محصولات دارویی، محصولات شیمیایی، لاستیک و پلاستیک، فرآورده های نفتی، کک و سوخت هسته‌ای.	۴۴۷
۸	قند و شکر، محصولات غذایی و آشامیدنی به جز قند و شکر، زراعت و خدمات وابسته.	۱۴۶
	تعداد کل مشاهدات	۱۷۹۴

جامعه، نمونه آماری و روش‌های آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۷۸ لغایت ۱۳۸۷ است. به منظور حفظ جامعیت پژوهش از نمونه‌گیری آماری استفاده نشده است، و تنها علت حذف برخی از شرکت‌ها عدم دسترسی به اطلاعات مالی آن‌ها بود، لذا نمونه آماری پژوهش برابر با ۲۷۶ واحد تجاری بود، که در مجموع ۱۷۹۴ سال-شرکت مورد آزمون قرار گرفت. افزون بر آن، پژوهش حاضر به بررسی وضعیت سرعت گزارشگری در صنایع مختلف پرداخت که بدین منظور صنایع موجود در هشت دسته صنعت مختلف دسته‌بندی شدند. دسته‌های مختلف این صنایع در نگاره شماره ۲ آمده‌اند. برای جمع‌آوری داده‌های اولیه پژوهش از نرم‌افزار تدبیرپرداز نسخه گزارش سهام ۲ استفاده شد. پس از پردازش اولیه داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار صفحه گسترده EXCEL نسخه ۲۰۰۸، آزمون‌های آماری با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۷ انجام شد.

در ابتدا چولگی و کشیدگی توزیع متغیرها با توزیع نرمال مقایسه شد. برای بررسی فرضیه اول از آزمون کروسکال-والیس و برای آزمون فرضیه‌های دوم و سوم از آزمون آماری مقایسه میانه‌ها و در نهایت، به منظور یافتن نتایج مطلوب در خصوص فرضیه‌های چهارم و پنجم، به ترتیب از ضریب همبستگی کندال و تحلیل رگرسیونی استفاده شد. کلیه آزمون‌های آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد انجام شد.

آزمون کروسکال-والیس و مقایسه میانه‌ها جزو آزمون‌های ناپارامتریک محسوب می‌شود. علت اصلی استفاده از این روش‌های آماری ناپارامتریک، در نظر

نگرفتن هیچ گونه پیش فرضی برای توزیع متغیرهاست. در واقع، این روش‌های آماری سعی در بیان تفاوت‌های معنی‌دار در توزیع داده‌های دو یا چند گروه مورد مطالعه دارند [۲۱].

آزمون کروسکال-والیس که به آزمون H نیز معروف است، برای آزمون برابری میانگین‌های جامعه‌های مختلف استفاده می‌شود. این آزمون بر مجموع رتبه‌های مشاهدات مبتنی است و شبیه به تحلیل واریانس است؛ با این تفاوت که نیازی به فرض نرمال بودن ندارد. آماره این آزمون با H نشان داده می‌شود و به صورت زیر محاسبه می‌گردد:

$$H = \frac{12}{n(n+1)} \sum_{i=1}^k \frac{R_i^2}{n_i} - 3(n+1)$$

در معادله بالا k تعداد جامعه و n مجموع تعداد اعضای تمام جوامع است. سپس آماره بالا با توزیع کای-مربع با درجه آزادی k-1 آزمون می‌شود؛ اگر آماره بزرگتر از عدد کای-مربع باشد، آنگاه فرض صفر رد نمی‌شود و اگر آماره در محدوده توزیع مربوط به کای-مربع باشد، آنگاه فرض صفر رد می‌شود [۱]. آزمون برابری میانه‌ها همان آزمون کروسکال والیس است؛ با این تفاوت که به جای میانگین‌ها از میانه‌ها استفاده می‌شود.

در آزمون تحلیل رگرسیون چند متغیره سعی می‌شود که با استفاده از تکنیک واریانس به رابطه علی میان متغیر وابسته با متغیرهای مستقل دست یافت. مدل رگرسیونی مورد مطالعه در این پژوهش به قرار زیر است:

$$\begin{aligned} \text{DATEDIFF}_t = & \alpha + \beta_1 * M/B_t + \beta_2 * \text{RATIO}_t + \beta_3 * \text{CR}_t + \beta_4 * \text{QR}_t + \beta_5 * \text{WC}_t \\ & + \beta_6 * \text{INV}_t + \beta_7 * \text{TOTALASSET}_t + \beta_8 * \text{DEBT}_t + \beta_9 * \text{NETKIND}_t + \beta_{10} * \text{ROE}_t \\ & + \beta_{11} * \text{IGR}_t + \beta_{12} * \text{RR}_t + \beta_{13} * \text{SIZE(ASSET)}_t + \beta_{14} * \text{SIZE(SALE)}_t + \beta_{15} * \text{DATEDIFF}_{t-1} \\ & + \beta_{16} * M/B_{t-1} + \beta_{17} * \text{RATIO}_{t-1} + \beta_{18} * \text{CR}_{t-1} + \beta_{19} * \text{QR}_{t-1} + \beta_{20} * \text{WC}_{t-1} + \beta_{21} * \text{INV}_{t-1} \\ & + \beta_{22} * \text{TOTALASSET}_{t-1} + \beta_{23} * \text{DEBT}_{t-1} + \beta_{24} * \text{NETKIND}_{t-1} + \beta_{25} * \text{ROE}_{t-1} + \beta_{26} * \text{IGR}_{t-1} \\ & + \beta_{27} * \text{RR}_{t-1} + \beta_{28} * \text{SIZE(ASSET)}_{t-1} + \beta_{29} * \text{SIZE(SALE)}_{t-1} \end{aligned}$$

شایان ذکر است که کلیه نمادها در نگاره شماره ۱ آمده است.

یافته‌های پژوهش

بررسی نحوه توزیع متغیرهای پژوهش

به منظور بررسی توزیع متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش، از روش مقایسه چولگی و کشیدگی توزیع متغیرها استفاده شد. نتایج مربوط، به ترتیب در نگاره شماره ۳ آمده است. با توجه به اینکه یک متغیر با توزیع تقریباً نرمال دارای ضریب کشیدگی و ضریب چولگی در بازه $[-0/5, 0/5]$ است [۱]، و با

توجه به نتایج مندرج در نگاره شماره ۳ می‌توان به این نتیجه رسید که هیچ کدام از متغیرها دارای توزیع تقریباً نرمال نیستند.

بنابراین، می‌توان چنین پنداشت که استفاده از روش‌ها و آزمون‌های ناپارامتریک برای انجام آزمون‌های آماری از مطلوبیت بیشتری برخوردار است.

نگاره ۳: آماره‌های توصیفی

ردیف	نام متغیر	تعداد مشاهده	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
۱	DATEDIFF	۱۷۹۴	۱.۵۰	۳۳۹.۲۳	۹۵.۵۹	۳۹.۲۸	۱۵۴۳.۱۸	۰.۶۸	۲.۸۰
۲	M_B	۱۷۸۸	-۶۰.۸۱	۱۰۶.۸۹	۳.۳۵	۵.۸۹	۳۴.۶۲	۳.۴۸	۷۷.۲۱
۳	RATIO	۱۷۹۴	-۱۶.۱۹	۳۲.۸۲	۰.۳۴	۱.۳۱	۱.۷۱	۱۰.۴۳	۲۵۷.۰۶
۴	CR	۱۷۹۴	۰.۱۱	۱۰۴.۹۶	۱.۵۹	۳.۴۷	۱۲.۰۴	۱۹.۱۷	۴۸۷.۵۱
۵	QR	۱۷۹۴	۰.۰۰	۹۵.۷۲	۰.۸۳	۳.۲۰	۱۰.۲۵	۱۹.۱۷	۴۷۹.۳۳
۶	WC	۱۷۹۴	-۵.۰۸	۰.۹۷	۰.۰۸	۰.۳۴	۰.۱۲	-۵.۷۲	۷۶.۰۱
۷	INV	۱۶۵۳	-۰.۶۴	۲۵۶۳.۶۴	۵.۹۶	۸۲.۶۷	۶۸۳۴.۷۵	۲۸.۳۰	۸۱۸.۸۰
۸	TOTALASSET	۱۷۹۴	۰.۰۳	۸.۶۸	۰.۷۴	۰.۵۱	۰.۲۶	۴.۸۵	۶۲.۲۰
۹	DEBT	۱۷۹۴	۰.۰۱	۸.۲۴	۰.۶۷	۰.۳۶	۰.۱۳	۹.۰۸	۱۵۶.۱۱
۱۰	NETKIND	۱۷۹۴	۰.۰۰	۱.۰۰	۰.۹۲	۰.۲۸	۰.۰۸	-۲.۹۸	۶.۹۲
۱۱	ROA	۱۷۹۴	-۱.۲۳	۱.۸۵	۰.۱۲	۰.۱۵	۰.۰۲	۰.۳۷	۱۸.۲۸
۱۲	ROE	۱۷۹۳	-۹.۴۷	۳۶.۷۱	۰.۴۳	۱.۳۰	۱.۶۹	۱۸.۷۲	۴۹۲.۰۸
۱۳	IGR	۱۷۹۴	-۷.۵۵	۱.۸۴	۰.۱۷	۰.۲۸	۰.۰۸	-۱۱.۰۲	۳۲۱.۵۹
۱۴	SIZEASSET	۱۷۹۴	۸.۲۶	۱۹.۸۶	۱۲.۶۶	۱.۶۲	۲.۶۱	۰.۶۸	۱.۰۷
۱۵	SIZESALE	۱۷۹۰	۵.۰۲	۱۸.۵۵	۱۲.۱۱	۱.۴۹	۲.۲۳	۰.۴۲	۱.۸۲
۱۶	RR	۱۷۹۴	-۷۰۰.۹	۸۹۴.۵۹	۰.۱۹	۲۷.۶۳	۷۶۳.۵۸	۹.۶۰	۸۴۴.۴۷

آخر نتایج نشان می‌دهد که روند تفاوت نسبت‌های مالی برای داده‌های تأخیری در برخی از موارد نوسانی بوده، از الگوی خاصی پیروی نمی‌کند. در ضمن، نتایج بیانگر این نکته است که شرکت‌های دارای مدیریت بهتر، در خصوص دارایی‌های جاری و بلندمدت دارای سرعت بیشتری در گزارشگری مالی هستند.

افزون بر آن، شرکت‌هایی که در ساختار سرمایه خود از بدهی کمتری استفاده می‌کنند، گزارش‌های مالی بهنگام‌تری را ارائه کرده‌اند که شاید علت اصلی آن توجه بیشتر شرکت‌های با بدهی بالاتر به وام دهندگان و اعتباردهندگان باشد. نتایج پژوهش در خصوص سودآوری نیز می‌تواند چنین القا کند که شرکت‌های با سودآوری نامطلوب سعی در به تأخیر انداختن گزارشگری مالی و به تعویق انداختن هر چه بیشتر وظیفه پاسخگویی در قبال منابع استفاده شده، دارند؛ یا به عبارت دیگر، سرعت گزارشگری در زمانی که اخبار خوشایند و مطلوب وجود دارد، به طور نسبی بیشتر است.

شرکت‌ها با سرعت گزارشگری مالی مختلف دارای نسبت‌های مالی و غیرمالی متفاوت هستند.

به منظور آزمودن این فرضیه، همان‌گونه که در بخش متغیرها بیان شد، ابتدا شرکت‌ها با توجه به میزان تأخیر زمانی که دارند به شش گروه تقسیم و سپس با استفاده از تکنیک کروسکال-والیس فرضیه آزمون شد که نتایج آن در نگاره شماره ۴ آورده شده است.

نتایج مربوط به آزمون کروسکال-والیس نشان می‌دهد که در وهله اول شرکت‌های با سرعت گزارشگری متفاوت دارای نسبت‌های مالی و غیرمالی مختلفی هستند و در وهله دوم، شرکت‌های با سرعت گزارشگری بیشتر دارای نسبت‌های بازار، نقدینگی و سودآوری بالاتری هستند. افزون بر این، این شرکت‌ها در ساختار سرمایه خود از میزان بدهی کمتری استفاده کرده‌اند. همچنین، نسبت‌های مدیریت دارایی‌ها در این نوع شرکت‌ها به طور نسبی کوچکتر است. شرکت‌های دارای اندازه بزرگتر گزارش‌های مالی خود را با تأخیر کمتری منتشر می‌کنند. در وهله

نگاره ۴: نتایج آزمون کروسکال-والیس

آماره خی مربع (P-Value)	روند تغییر با کند شدن سرعت گزارشگری	رتبه‌ها						دسته شرکت	رتبه
		۶	۵	۴	۳	۲	۱		
		۴۷	۲۴۱	۴۸۰	۳۴۹	۳۲۸	۶۶		
۳۵.۰۹۱ (۰.۰۰۰)	نزولی	۷۸۳	۸۲۸	۹۲۸	۸۹۶	۸۷۷	۱۱۵۳	M_B	۱
۲۴.۴۰۳ (۰.۰۰۰)	نزولی	۷۵۵	۹۹۵	۸۹۷	۸۶۴	۸۴۸	۹۸۳	RATIO	۲
۴۴.۹۷۷ (۰.۰۰۰)	نزولی	۷۴۰	۹۱۵	۸۵۶	۸۹۲	۹۱۱	۱۲۶۶	CR	۳
۵۲.۵۴۸ (۰.۰۰۰)	نزولی	۷۰۰	۸۱۳	۸۸۱	۹۳۶	۹۴۰	۱۲۳۰	QR	۴
۳۲.۰۴۸ (۰.۰۰۰)	نزولی	۷۴۰	۹۳۶	۸۵۴	۸۹۲	۹۱۱	۱۱۷۵	WC	۵
۳۰.۱۸۰ (۰.۰۰۰)	تقریباً صعودی	۷۳۲	۷۷۲	۸۴۶	۸۵۲	۸۸۵	۵۴۱	INV	۶

۵۶.۰۱۷ (۰.۰۰۰۰)	تقریباً سعودی	۸۴۵	۱۰۰۶	۸۹۱	۸۷۸	۹۰۶	۵۰۴	TOTALASSET	۷
۱۳۷.۹۷ (۰.۰۰۰۰)	سعودی	۱۱۸۵	۱۰۱۷	۹۲۱	۹۰۹	۷۷۹	۳۴۲	DEBT	۸
۵۷.۸۹۳ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۷۱۰	۸۸۸	۸۷۹	۹۱۹	۹۴۱	۹۴۸	NETKIND	۹
۷۳.۱۱۸ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۵۳۴	۸۵۷	۸۵۱	۹۱۲	۱۰۲۶	۱۱۰۴	ROA	۱۰
۲۱.۱۵۴ (۰.۰۰۰۰)	نوسانی	۷۲۷	۹۲۰	۸۶۷	۹۲۰	۹۵۸	۷۴۸	ROE	۱۱
۷۳.۵۷۰ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۵۳۶	۸۵۹	۸۵۰	۹۰۹	۱۰۲۸	۱۱۰۶	IGR	۱۲
۱۴۱.۵۲ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۶۳۰	۶۶۸	۹۱۲	۹۸۰	۹۹۸	۱۲۴۴	SIZEASSET	۱۳
۱۰۳.۲۲ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۶۱۱	۶۹۹	۹۰۸	۹۷۹	۱۰۱۱	۱۰۱۶	SIZESALE	۱۴
۳۳.۹۴۸ (۰.۰۰۰۰)	تقریباً نزولی	۹۸۱	۷۹۶	۸۹۰	۸۹۷	۹۴۶	۱۱۴۴	RR	۱۵
۴۲۹.۳۸ (۰.۰۰۰۰)	سعودی	۱۱۰۲	۱۱۱۲	۸۶۱	۶۶۳	۴۷۰	۳۵۸	DATEDIFF t-1	۱۶
۳۶.۵۰۲ (۰.۰۰۰۰)	تقریباً نزولی	۷۸۲	۷۶۱	۷۹۵	۷۳۰	۶۷۵	۹۵۲	M_B t-1	۱۷
۱۹.۰۶ (۰.۰۰۰۲)	نوسانی	۶۳۵	۸۵۰	۷۴۵	۷۶۳	۷۰۹	۷۷۳	RATIO t-1	۱۸
۳۹.۴۵۱ (۰.۰۰۰۰)	تقریباً نزولی	۸۳۶	۸۰۸	۷۱۹	۷۴۵	۷۱۵	۱۰۳۹	CR t-1	۱۹
۵۷.۳۶۹ (۰.۰۰۰۰)	تقریباً نزولی	۷۰۸	۶۷۲	۷۱۴	۸۰۵	۷۶۷	۱۰۹۰	QR t-1	۲۰
۳۱.۳۸۳ (۰.۰۰۰۰)	نوسانی	۸۴۴	۸۲۵	۷۲۲	۷۴۹	۷۰۶	۹۷۲	WC t-1	۲۱
۳۹.۶۵۸ (۰.۰۰۰۰)	تقریباً نزولی	۶۹۰	۷۱۳	۷۷۷	۷۹۳	۷۸۷	۴۵۸	INV t-1	۲۲
۵۹.۶۰۱ (۰.۰۰۰۰)	تقریباً نزولی	۷۰۱	۸۴۹	۷۵۷	۷۶۳	۷۵۹	۳۹۷	TOTALASSET t-1	۲۳
۷۷.۸۷۱ (۰.۰۰۰۰)	سعودی	۸۳۷	۷۹۹	۸۰۵	۷۸۱	۷۰۱	۳۳۴	DEBT t-1	۲۴
۲۲.۳۳۸ (۰.۰۰۰۰)	نوسانی	۷۸۲	۷۵۳	۷۴۳	۷۶۴	۷۷۸	۷۸۰	NETKIND t-1	۲۵
۵۳.۶۲۸ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۵۱۱	۷۴۵	۶۹۶	۷۴۵	۸۷۰	۸۹۸	ROA t-1	۲۶
۲۷.۰۹۶ (۰.۰۰۰۰)	نوسانی	۵۷۸	۷۷۳	۷۲۵	۷۶۵	۸۳۲	۶۲۰	ROE t-1	۲۷
۵۵.۶۰۴ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۵۱۳	۷۴۷	۶۹۲	۷۴۷	۸۷۲	۹۰۰	IGR t-1	۲۸
۸۳.۲۸۴ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۵۷۴	۵۶۷	۷۷۴	۷۸۸	۸۱۰	۱۰۰۷	SIZEASSET t-1	۲۹
۵۶.۲۶۹ (۰.۰۰۰۰)	نزولی	۵۶۸	۵۹۰	۷۷۶	۷۹۸	۸۲۱	۸۰۸	SIZESALE t-1	۳۰
۱۱.۳۵۷ (۰.۰۰۴۵)	نوسانی	۷۸۶	۷۰۱	۷۷۶	۷۵۳	۷۴۰	۸۸۶	RR t-1	۳۱

در خصوص متفاوت بودن سرعت گزارشگری با گذشت زمان پرداخته شد. نتایج مربوط به این آزمون‌های آماری در نگاره شماره ۵ نشان داده شده است.

سرعت گزارشگری مالی در طی سال‌های مختلف تغییر یافته است. در این بخش از پژوهش، با استفاده از آزمون میانه‌ها - که یک آزمون ناپارامتریک است - به جستجو

نگاره ۵: نتایج آزمون میانه برای بررسی وجود اختلاف در سرعت گزارشگری مالی در سال‌های مختلف

سال	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷
N	۱۳۴	۱۴۲	۱۵۵	۱۵۰	۱۴۲	۱۷۰	۱۶۵	۱۵۶	۱۷۷	۲۱۴
تعداد بیشتر از میانه	۱۴۷	۱۲۶	۱۱۳	۱۱۲	۷۸	۹۲	۵۷	۶۳	۴۱	۶۷
تعداد کمتر از میانه	۶	۳۴	۴۸	۴۹	۹۶	۱۰۰	۱۳۹	۱۲۴	۱۴۰	۱۶۲
درصد بیشتر از میانه	۰.۹۶۱	۰.۷۸۸	۰.۷۰۲	۰.۶۹۶	۰.۴۴۸	۰.۴۷۹	۰.۲۹۱	۰.۳۳۷	۰.۲۲۷	۰.۲۹۳
درصد کمتر از میانه	۰.۰۳۹	۰.۲۱۳	۰.۲۹۸	۰.۳۰۴	۰.۵۵۲	۰.۵۲۱	۰.۷۰۹	۰.۶۶۳	۰.۷۷۳	۰.۷۰۷
میانگین تأخیر (روز)	۱۳۰.۴۶	۱۱۹.۳۱	۱۱۰.۹۸	۱۰۸.۳۹	۹۷.۴۷	۹۹.۵۴	۷۹.۲۴	۷۸.۱۹	۷۳.۶۶	۷۶.۶۱
کل مشاهدات	۱۷۹۴									
میانه	۹۹.۰۰۰									
آماره خبی مربع	۳۸۳.۶۹۳									
درجه آزادی	۹									
P-Value	۰.۰۰۰									

نتایج مندرج در نگاره شماره ۵ نشان دهنده این موضوع است که سرعت گزارشگری مالی طی سال‌های مختلف، متفاوت است. افزون بر این، تأخیر زمانی در ارائه گزارش‌های مالی روندی نزولی داشته و در مجموع، طی ده سال اخیر سرعت گزارشگری رو به بهبود بوده است؛ به گونه‌ای که طی ده سال اخیر، میانگین تأخیر زمانی از ۱۳۰ روز به ۷۶ روز کاهش یافته است. این موضوع به نوبه خود بیانگر آن است که با توجه به توسعه بازار سرمایه و اهمیت یافتن ارائه گزارش‌های بهنگام‌تر، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، سعی در بهبود سرعت گزارشگری مالی دارند، تا بدین وسیله و با

ارائه اطلاعات با کیفیت‌تر اعتماد بیشتر سرمایه‌گذاران را به خود جلب کنند.

صنایع مختلف دارای سرعت گزارشگری مالی متفاوت هستند.

در این بخش از پژوهش، سرعت گزارشگری مالی در صنایع مختلف بررسی گردید. بدین منظور، صنایع مختلف در هشت دسته صنعت طبقه‌بندی شدند (طبق نگاره شماره ۲). سپس، با استفاده از تکنیک‌های آماری مناسب به آزمون فرضیه متفاوت بودن سرعت گزارشگری مالی در صنایع مختلف پرداخته شد که نتایج آن در نگاره ۶ ارائه شده است.

نگاره ۶: نتایج آزمون میانه برای بررسی وجود اختلاف در سرعت گزارشگری صنایع مختلف

صنعت	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
تعداد بیشتر از میانه	۵۰	۱۸۶	۶۴	۴۸	۱۸۰	۶۲	۲۲۲	۸۴
تعداد کمتر از میانه	۳۳	۱۶۰	۱۳۲	۲۳	۱۲۹	۱۳۵	۲۲۵	۵۱
درصد بیشتر از میانه	۰.۶۰۲	۰.۵۳۸	۰.۳۲۷	۰.۶۷۶	۰.۵۸۳	۰.۳۱۵	۰.۴۹۷	۰.۶۲۲
درصد کمتر از میانه	۰.۳۹۸	۰.۴۶۲	۰.۶۷۳	۰.۳۲۴	۰.۴۱۷	۰.۶۸۵	۰.۵۰۳	۰.۳۷۸
میانگین تأخیر (روز)	۱۰۵.۰۱	۱۰۱.۴۳	۷۸.۴۱	۱۰۸.۷۵	۱۰۲.۵۱	۸۰.۷۸	۹۴.۲۸	۱۰۱.۸۸
کل مشاهدات	۱۷۹۴							
میانه	۹۹.۰۰۰							
آماره خی مربع	۷۶.۹۶۵							
درجه آزادی	۷							
P-Value	۰.۰۰۰							

شکر و صنعت محصولات غذایی غیر از قند و شکر) با ۳۷/۸ درصد سرعت بالاتر از میانه و گروه ۱ (صنعت ابزار پزشکی، اپتیکی و اندازه‌گیری، صنعت ماشین آلات و دستگاه‌های برقی، صنعت ساخت رادیو، تلویزیون و دستگاه‌ها و وسایل ارتباطی، صنعت خدمات فنی و مهندسی و صنعت رایانه و فعالیت‌های وابسته به آن) با ۳۹/۸ درصد سرعت بالاتر از میانه، به ترتیب کمترین سرعت گزارشگری نسبت به میانه را به خود اختصاص دادند. در نهایت، از نظر میانگین تأخیر زمانی در گزارشگری مالی نیز صنعت گروه ۳ با میانگین ۷۸ روز تأخیر، کمترین و صنعت گروه ۴ با میانگین ۱۰۲ روز، بالاترین تأخیر زمانی را در گزارشگری مالی داشتند.

نسبت‌های مالی و غیرمالی با سرعت گزارشگری مالی رابطه آماری معنادار دارد.

به منظور بررسی وجود رابطه آماری معنادار میان نسبت‌های مالی و غیرمالی با سرعت گزارشگری از ضریب همبستگی کندال که یک ضریب همبستگی

با توجه به نتایج حاصل، می‌توان به این نتیجه رسید که اول شرکت‌ها در صنایع مختلف دارای سرعت گزارشگری متفاوت هستند. دوم، صنایع گروه ۶ (صنعت سیمان، آهک و گچ و صنعت کاشی و سرامیک) و گروه ۳ (صنعت شرکت‌های چند رشته‌ای صنعتی، صنعت سرمایه‌گذاری‌های مالی، صنعت انبوه‌سازی املاک و مستغلات، صنعت پیمانکاری صنعتی، صنعت بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و صنعت سرمایه‌گذاری‌ها) در میان صنایع مختلف به ترتیب دارای بالاترین سرعت گزارشگری مالی هستند؛ به گونه‌ای که به ترتیب ۶۸/۵ درصد و ۶۷/۳ درصد از شرکت‌های این گروه دارای سرعت گزارشگری بیشتر از میانه - که برابر ۹۹ روز است - داشته‌اند. همچنین، در میان صنایع مختلف، صنایع گروه ۴ (صنعت منسوجات، صنعت دباغی، پرداخت چرم و ساخت انواع پاپوش، صنعت انتشار، چاپ و تکثیر، صنعت محصولات کاغذی، صنعت محصولات چوبی و صنعت مبلمان و مصنوعات دیگر) با ۳۲/۴ درصد سرعت بالاتر از میانه، گروه ۸ (صنعت قند و

خالص دارایی‌های سال قبل با تأخیر زمانی گزارشگری مالی رابطه معکوس دارد؛ یعنی شرکت‌هایی که ارزش بازار سهام بیشتر از ارزش دفتری خالص دارایی‌ها در سال مالی قبل دارند، از سرعت گزارشگری مالی بالاتری برخوردارند.

- کلیه نسبت‌های نقدینگی با تأخیر زمانی گزارشگری مالی رابطه معکوس دارد. به عبارت دیگر، شرکت‌هایی که با مشکل نقدینگی کمتری روبه‌رو هستند، دارای سرعت گزارشگری بالاتری هستند. در خصوص متغیرهای تأخیری تنها میان نسبت سریع (آنی) و تأخیر زمانی رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه نیز معکوس است.

ناپارامتریک است، استفاده شد. نتایج مربوط به این بخش از پژوهش در نگاره شماره ۷ ارائه شده است. با توجه به نتایج مندرج در نگاره شماره ۷ می‌توان به نتایج زیر رسید:

- سرعت گزارشگری مالی با اکثریت نسبت‌های مالی و غیرمالی مورد مطالعه رابطه آماری معنادار دارد.

- تأخیر زمانی گزارشگری مالی با بازدهی سالانه سهام رابطه مستقیم آماری دارد؛ بدین معنا که شرکت‌های دارای بازدهی سهام بالاتر بر خلاف انتظار دارای سرعت گزارشگری مالی پایین‌تری هستند. همچنین، با توجه به متغیرهای تأخیری می‌توان دریافت که نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری

نگاره ۷: ضریب همبستگی کندال (P-Value) میان نسبت‌های مالی و غیرمالی و سرعت گزارشگری

شماره	نوع متغیر	متغیر	دوره t	دوره t-1
۱	نسبت‌های ارزش بازار	M_B	۰.۰۰۴ (-۰.۹۹۷)	۰.۰۴۵ (-۰.۰۰۹)
۲		RATIO	۰.۰۳۳ (-۰.۰۳۴)	۰.۰۳۳ (-۰.۰۵۴)
۳	نسبت‌های نقدینگی	CR	۰.۰۴۹ (-۰.۰۰۲)	۰.۰۹۵ (-۰.۰۰۱)
۴		QR	۰.۱۰۳ (-۰.۰۰۰)	۰.۱۰۲ (-۰.۰۰۰)
۵		WC	۰.۰۲۹ (-۰.۰۳۴)	۰.۲۸۸ (-۰.۰۱۸)
۶	نسبت‌های مدیریت دارایی‌ها	INV	۰.۰۱۸ (-۰.۰۳۹)	۰.۸۵۹ (-۰.۰۰۳)
۷		TOTALASSET	۰.۰۶۲ (-۰.۰۰۰)	۰.۰۶۸ (-۰.۰۰۰)
۸	نسبت مدیریت بدهی	DEBT	۰.۱۵۷ (-۰.۰۰۰)	۰.۱۰۶ (-۰.۰۰۰)
۹	نسبت‌های سودآوری	NETKIND	۰.۱۱۱ (-۰.۰۰۰)	۰.۰۷۴ (-۰.۰۰۰)
۱۰		ROA	۰.۱۱۴ (-۰.۰۰۰)	۰.۱۰۶ (-۰.۰۰۰)
۱۱		ROE	۰.۲۳۹ (-۰.۰۱۹)	۰.۰۳۵ (-۰.۰۴۱)
۱۲		IGR	۰.۱۱۴ (-۰.۰۰۰)	۰.۱۰۸ (-۰.۰۰۰)
۱۳	متغیرهای کنترل	SIZEASSET	۰.۱۷۳ (-۰.۰۰۰)	۰.۱۳۳ (-۰.۰۰۰)
۱۴		SIZESALE	۰.۱۵۰ (-۰.۰۰۰)	۰.۱۰۹ (-۰.۰۰۰)
۱۵		RR	۰.۰۷۲ (-۰.۰۰۰)	۰.۰۲۸ (-۰.۱۰۱)
۱۶	سرعت گزارشگری یک دوره قبل	DATEDIFF (t-1)		۰.۴۰۲ (-۰.۰۰۰)

پژوهش نشان می‌دهد که شرکت‌ها با قدرت سودآوری بالاتر، تمایل بیشتری به ارائه گزارش‌های مالی بموقع‌تر دارند. شاید بتوان این موضوع را چنین توجیه کرد که تمایل به ارائه بموقع‌تر اخبار خوشایند (سودآوری) بیشتر از ارائه بهنگام اخبار ناخوشایند است.

- سرعت گزارشگری مالی در شرکت‌های بزرگتر - چه از نظر میزان درآمد و چه از نظر میزان دارایی‌ها - بیشتر است. به بیان دیگر، میان اندازه شرکت و تأخیر زمانی در گزارشگری مالی رابطه آماری معکوس وجود دارد.

- شرکت‌هایی که تمایل بیشتری در سرمایه‌گذاری مجدد سود جاری در شرکت دارند، گزارش‌های مالی خود را بهنگام‌تر منتشر می‌کنند. به عبارت دقیقتر، هرچه تمایل به حفظ سود جاری کسب شده در شرکت در مقابل توزیع آن بیشتر باشد، سرعت گزارشگری مالی بالاتر خواهد بود. شاید علت اصلی این موضوع، تمایل مدیران به شفاف‌سازی بیشتر در خصوص تمایل به عدم توزیع سود میان سرمایه‌گذاران و نگهداری سود کسب شده در شرکت باشد.

- سرعت گزارشگری سال جاری با سرعت گزارشگری مالی سال قبل، رابطه آماری معنادار و مستقیمی دارد. این موضوع را می‌توان چنین بیان کرد که شرکت‌ها تا حدی با همان سرعتی که در سال قبل اقدام به گزارشگری کرده‌اند، امسال نیز اقدام به گزارشگری می‌کنند.

نسبت‌های مالی و غیرمالی توانایی پیش‌بینی سرعت گزارشگری مالی را دارند.

- در نسبت‌های مدیریت دارایی‌ها علی‌رغم وجود رابطه آماری معنادار و نوع رابطه، رفتار متناقضی وجود دارد؛ به گونه‌ای که رابطه میان گردش دارایی‌ها با تأخیر زمانی گزارشگری - چه در سطح تأخیری و چه در سطح جاری - رابطه‌ای مستقیم است، ولی نسبت گردش موجودی کالا تنها در سطح جاری با تأخیر زمانی رابطه دارد و این رابطه به صورت معکوس است. بنابراین، تصمیم‌گیری در خصوص نوع رابطه میان نسبت‌های مدیریت دارایی‌ها و سرعت گزارشگری به نوع متغیر وابسته است؛ به طوری که شرکت‌های با گردش موجودی کالای بالاتر، دارای سرعت بیشتری در گزارشگری مالی هستند و این در حالی است که شرکت‌های با گردش کل دارایی بالاتر، سرعت کمتری در گزارش کردن اطلاعات مالی دارند.

- نسبت بدهی یا همان اهرم مالی که معرف مدیریت بدهی‌هاست، با سرعت گزارشگری رابطه آماری معنادار دارد و این رابطه به صورت معکوس است. هر چه شرکت در ساختار سرمایه خود از بدهی بیشتری استفاده کرده باشد، با تأخیر بیشتری گزارش‌های مالی خود را منتشر کرده است. در میان نسبت‌های مالی، این نسبت دارای بالاترین ارتباط با سرعت گزارشگری است. این نتیجه در خصوص متغیر تأخیری نسبت بدهی نیز حاکم است.

- به جز بازدهی حقوق صاحبان سرمایه در سطح جاری، تمامی دیگر نسبت‌های سودآوری - چه در سطح جاری و چه در سطح تأخیری - رابطه معنادار و معکوس آماری با تأخیر زمانی در گزارشگری مالی دارد. به عبارت دیگر، نتایج

نسبت‌های مالی و غیرمالی می‌توان به معادلات آماری معنادار برای پیش‌بینی میزان تأخیر در گزارشگری مالی دست یافت. این معادله‌ها برای سال‌های مختلف از ضریب تعیین‌های مختلفی برخوردار بودند؛ به گونه‌ای که این ضریب برای سال ۱۳۸۷ معادل ۶۰/۷ درصد بود و این معادله می‌تواند بیش از نیمی از تغییرات تأخیر در گزارشگری مالی را در سطح اطمینان ۹۵ درصد شرح دهد. این میزان برای سطح تجمیعی نزدیک به ۳۰ درصد است که علت پایین بودن نسبی آن را می‌توان در تجمیعی بودن داده‌ها جست.

در این بخش با استفاده از نسبت‌های مالی و غیرمالی، مدلی برای پیش‌بینی سرعت گزارشگری مالی ارائه شده است. بدین منظور، ابتدا از تکنیک رگرسیون ساده چند متغیره در حالت ورود تمامی متغیرها و به صورت مقطعی برای سال‌های مختلف و همچنین در سطح تجمیعی سنوات استفاده شد که خلاصه نتایج مربوط به مدل‌های ایجاد شده در نگاره شماره ۸ آمده است. سپس، به منظور ارائه یک مدل بهینه و بالاتر بردن اعتبار کلی مدل رگرسیونی، از روش حذف پسر و برای اجرای رگرسیون چندمتغیره استفاده شد که خلاصه نتایج این روش نیز در نگاره شماره ۹ ارائه شده است. معادلات رگرسیونی استخراج شده بیانگر آن است که با استفاده از

نگاره ۸: نتایج مدل‌های رگرسیونی در حالت ورود تمام متغیرها برای پیش‌بینی سرعت گزارشگری

آماره‌های مدل	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	تجمیعی
F	۱.۸۲ ۴	۲.۸۰۳	۱.۶۲۹	۲.۴۹۵	۳.۶۷۵	۲.۸۵۲	۲.۶۳۶	۳.۴۱۹	۷.۶۱۹	۱۸.۰۱۶
D.W	۲.۱۷ ۲	۲.۱۷۶	۱.۷۷۲	۱.۶۷۲	۱.۸۶۷	۱.۹۲۷	۲.۲۶۳	۲.۲۱۰	۱.۹۰۱	۲.۰۴۵
R ²	۰.۳۵ ۷	۰.۴۳۰	۰.۳۱۵	۰.۴۲۴	۰.۴۷۹	۰.۳۹۹	۰.۴۰۳	۰.۴۴۹	۰.۶۰۱	۰.۲۹۲
P-Value	۰.۰۱ ۳	۰.۰۰۰	۰.۰۳۵	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰

جاری، آنی و نسبت خالص سرمایه در گردش به کل دارایی‌های سال قبل از میان متغیرهای تأخیری مدلی انتخاب شد که آماره F این معادله قبل از حذف هر گونه متغیری معادل ۱۸ واحد بود، ولی در خصوص معادله نهایی این آماره به میزان ۳۵ واحد افزایش یافته، به عدد ۵۳ رسید. این معادله نهایی توانایی

با استفاده از تکنیک حذف پسر و به منظور بالا بردن سطح معناداری مدل (بالا بردن آماره F) در سطح تجمیعی، با استفاده از نسبت‌های ارزش بازار به ارزش دفتری خالص دارایی‌ها، نسبت جاری، نسبت آنی، نسبت بدهی، نوع عملکرد مالی و بازدهی حقوق صاحبان سرمایه از میان نسبت‌های جاری و میزان تأخیر زمانی گزارشگری مالی سال قبل، نسبت

چنین برداشت کرد که نسبت‌های مالی و غیرمالی با گذشت زمان توانایی بالاتری در توضیح میزان تغییرات در سرعت گزارشگری مالی را به دست آورده‌اند.

توضیح ۲۸ درصد از تغییرات سرعت گزارشگری را داراست. افزون بر این، نتایج بیانگر این موضوع بود که با گذشت سال‌های مختلف، ضریب تعیین معادله در حال افزایش بوده است که از این موضوع می‌توان

نگاره ۹: نتایج مدل‌های رگرسیونی در حالت حذف پسر و متغیرها برای پیش‌بینی سرعت گزارشگری

آماره‌های مدل	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	تجمعی
F	۸.۰۵۸	۱۱.۸۱۵	۳.۶۲۷	۷.۴۲۵	۹.۹۴۵	۹.۴۳۵	۱۶.۶۹۸	۱۵.۴۴۱	۱۵.۴۴۴	۵۳.۳۴۱
D.W	۲.۳۱۱	۲.۱۵۱	۱.۶۸۱	۱.۴۷۷	۱.۶۵۸	۱.۸۵۸	۲.۱۲۰	۲.۱۳۵	۱.۹۸۶	۱.۹۶۴
R ²	۰.۲۷۶	۰.۳۳۶	۰.۲۵۲	۰.۳۱۷	۰.۴۳۲	۰.۲۶۴	۰.۳۱۱	۰.۳۷۴	۰.۵۷۲	۰.۲۸۰
P-Value	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰

مدل نهایی برازش شده به صورت زیر است:

$$\begin{aligned} \text{DATEDIFF}_t = & 47.606 + 0.492 * M/B_t - 7.199 * CR_t + 7.060 * QR_t + 27.952 * DEBT_t \\ & - 7.961 * \text{NETKIND}_t - 1.320 * ROE + 0.429 * \text{DATEDIFF}_{t-1} + 5.608 * CR_{t-1} \\ & - 6.963 * QR_{t-1} + 26.468 * WC_{t-1} \end{aligned}$$

نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت بالای ارائه گزارش‌های مالی بهنگام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، این مقاله سعی در یافتن موارد پیرامونی سرعت گزارشگری، نظیر: روند آن طی سال‌های اخیر، وضعیت سرعت گزارشگری در صنایع مختلف و شناسایی عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری مالی دارد.

نتایج پژوهش نشان داد که توزیع متغیرهای مورد مطالعه از توزیع نرمال برخوردار نیستند. همچنین، شرکت‌های با سرعت گزارشگری متفاوت دارای نسبت‌های مالی و غیرمالی متفاوتی بودند. از دیگر

نتایج پژوهش، این است که سرعت گزارشگری با گذشت سال افزایش یافته است؛ به گونه‌ای که میانگین تأخیر زمانی در ارائه گزارش‌های مالی از ۱۳۰ روز در سال ۱۳۷۸ به ۷۶ روز در سال ۱۳۸۷ رسیده است. سرعت گزارشگری مالی در صنایع مختلف نیز متفاوت بوده است؛ به گونه‌ای که گروه صنعت ۶ شامل: صنعت سیمان، آهک و گچ و صنعت کاشی و سرامیک دارای بالاترین سرعت گزارشگری مالی و گروه صنعت ۴ شامل: صنعت منسوجات، صنعت دباغی، پرداخت چرم و ساخت انواع پاپوش، صنعت انتشار، چاپ و تکثیر، صنعت محصولات کاغذی، صنعت محصولات چوبی و صنعت مبلمان و

ریسک عدم گزارش بموقع اطلاعات را برآورد کرده، اقدامات لازم را برای جلوگیری از انتشار اطلاعات دیر هنگام به عمل آورند.

پیشنهادها برای پژوهش‌های آتی

- با توجه به نتایج این پژوهش، برای پژوهش‌های آینده پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:
- رابطه میان سرعت گزارشگری با محتوای اطلاعاتی گزارش‌ها؛
  - رابطه میان سرعت گزارشگری با نوع اظهار نظر حسابرسی و ویژگی‌های حسابرس؛
  - رابطه میان سرعت گزارشگری با ساختار مالکیت واحدهای تجاری و تغییر ساختار مدیریتی؛
  - رابطه میان سرعت گزارشگری با تصویب قوانین و مقررات جدید در خصوص گزارشگری بموقع‌تر؛
  - رابطه میان سرعت گزارشگری با شاخص‌های کارآیی بازار سرمایه؛
  - رابطه میان سرعت گزارشگری با جذابیت سهام در بازار سرمایه نزد سرمایه‌گذاران؛
  - مقایسه تطبیقی سرعت گزارشگری بازار سرمایه ایران و سایر کشورها.

منابع

۱. آذر، عادل و منصور مومنی. (۱۳۸۱). "آمار و کاربرد آن در مدیریت"، جلد دوم، چاپ ششم. تهران: انتشارات سمت.
۲. اعتمادی، حسین و اکرم یارمحمدی. (۱۳۸۲). "بررسی عوامل مؤثر بر گزارشگری میان‌دوره‌ای بموقع در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، مجله علوم اجتماعی و

مصنوعات دیگر دارای پایین‌ترین سرعت گزارشگری مالی بودند. نتیجه دیگر این پژوهش، بیانگر این است که سرعت گزارشگری مالی با اکثریت نسبت‌های مالی و غیرمالی مورد مطالعه رابطه آماری معنادار دارد؛ به گونه‌ای که شرکت‌ها با نسبت نقدینگی و سودآوری بالاتر و همچنین شرکت‌های بزرگتر و شرکت‌هایی که تمایل بیشتری به سرمایه‌گذاری مجدد سود جاری در داخل شرکت دارند، با سرعت بالاتری گزارش‌های مالی خود را ارائه می‌کنند. همچنین، شرکت‌هایی که در ساختار سرمایه خود از بدهی کمتری استفاده کرده‌اند نیز گزارش‌های مالی خود را سریعتر ارائه می‌کنند. در نهایت، نتایج پژوهش بیان کرد که با استفاده از نسبت‌های مالی و غیرمالی می‌توان به مدل‌های معناداری برای پیش‌بینی سرعت گزارشگری مالی دست یافت که توانایی توضیح میزان تغییرات در سرعت گزارشگری با گذشت زمان رو به بهبود و بیشتر شدن است. به عبارت دیگر، می‌توان به این نتیجه رسید که علاوه بر مطلوب بودن معادله پیش‌بینی شده، مطلوبیت استفاده از متغیرهای مالی و غیرمالی برای پیش‌بینی سرعت گزارشگری با گذشت زمان بهبود می‌یابد.

پیشنهادهای حاصل از نتایج پژوهش

با توجه به نتایج بیان شده، به نظر می‌رسد دقت نظر و اعمال کنترل‌های اضافی بر شرکت‌هایی که دارای سرعت گزارشگری پایینی هستند، دارای اهمیت است. بنابراین، مسئولان بازار سرمایه باید با وضع قوانین و مقررات سخت‌گیرانه‌تری در جهت بهبود بموقع بودن گزارش‌های مالی گام بردارند. افزون بر این، مؤسسه‌های حسابرسی می‌توانند با توجه به نتایج کسب شده در این پژوهش، میزان

۹. نمازی، محمد و زکیه شوشتریان. (۱۳۷۵). "بررسی کارآیی بازار بورس اوراق بهادار ایران"، *تحقیقات مالی*، ش ۷ و ۸، ۸۲-۱۰۴.
۱۰. نوروش، ایرج (۱۳۷۷). "بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و تعداد حسابداران آموزش دیده در واحدهای تجاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، *مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ش ۲۴ و ۲۵، تابستان و پاییز، ۸-۳۳.
11. Ansah, Stephen Owusu and Leventis Stergios (2006). "Timeliness of corporate annual financial reporting in Greece", *European Accounting Review*, Vol.15, pp. 273 – 287.
12. Aubert, François (2009). "Determinants of corporate financial reporting lag: The French empirical evidence", *Journal of Accounting and Taxation*, Vol.1 (3), pp. 053-060.
13. Belkaoui Riahi, Ahmad (2000). "Accounting Theory". 1st Edition. Thomson Learning.
14. Biddle, Gary C.; Gilles, Hilary and Rodrigo S. Verdi (2009). "How does financial reporting quality relate to investment efficiency?", *Journal of Accounting and Economics*, doi:10.1016/j.jacceco.2009.09.001.
15. Cornett, Marcia Millon; Adair Troy A. and John Nofsinger (2008). "Finance: applications & theory", 1st edition, MacGrow-Hill Irwin.
16. Dogan, Mustafa; Coskun, Ender and Orhan Çelik (2007). "Is Timing of Financial Reporting Related to Firm Performance? An Examination on Ise Listed Companies". *International Research Journal of Finance and Economics*, Issue 12, 221-233.
17. Financial Accounting Standards Board (FASB) (1980). "Statement of Financial Accounting Concepts No.2: Qualitative
- انسانی دانشگاه شیراز، دوره نوزدهم، شماره دوم، پیاپی ۳۸، ۸۷-۹۹.
۳. سرهنگی، همت. (۱۳۸۰). "بررسی عوامل مؤثر بر بموقع بودن گزارشگری مالی سالیانه شرکت‌ها در بازارهای سرمایه (بورس اوراق بهادار تهران) طی سال‌های ۱۳۷۴ الی ۱۳۷۸"، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
۴. فدایی نژاد، محمد اسماعیل. (۱۳۷۴). "آزمون شکل ضعیف کارآیی سرمایه و بورس اوراق بهادار تهران"، *تحقیقات مالی*، ش ۵ و ۶، ۳-۲۶.
۵. قالیباف اصل، حسن و محبوبه ناطقی. (۱۳۸۵). "بررسی کارآیی در سطح ضعیف در بورس اوراق بهادار تهران (بررسی زیر بخش‌های بازار)", *تحقیقات مالی*، دوره ۸، ش ۲۲، ۴۷-۶۶.
۶. مرادی، مهدی و سید مهدی پورحسینی. (۱۳۸۸). "بررسی رابطه بین برخی ویژگی‌های مالی و غیرمالی و مدت زمان اجرای تکمیل عملیات حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، *فصلنامه تحقیقات حسابداری*، ش اول، بهار، ۱۶۸-۱۸۵.
۷. نصراللهی، زهرا. (۱۳۷۱). "تجزیه و تحلیل عملکرد بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس.
۸. نمازی، محمد و نورالدین رستمی. (۱۳۸۵). "بررسی رابطه بین نسبت‌های مالی و نرخ بازده سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، *مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ش ۴۴، تابستان، ۱۰۵-۱۲۷.

26. Wolk, H. L., Dodd, J. L. And M.G. Teary (2004). "Accounting Theory: Conceptual Issues in a Political and Economic Environment", South-Western.
18. Foster, George (1986). "Financial statements Analysis", 2nd Edition, New Jersey, Engelwood Cliffs: Prentice Hall.
19. Hendriksen, Eldon S. And Michael F. Van Berda (1992). "Accounting Theory", 5th Edition, Pence-Hill.
20. Lev, B. (1974). "Financial Statement Analysis: A New Approach", 1st Edition, New Jersey, Engelwood Cliffs: Prentice Hall.
21. Pasiouras, Fotios; Gaganis, Chrysovalantis; Constantin Zopounidis (2007). "Multicriteria decision support methodologies for auditing decisions: The case of qualified audit reports in the UK", *European Journal of Operational Research*, Vol.180; PP.1317–1330.
22. Ross, Stephen A.; Westerfield, Randolph W. and Bradford D. Jordan (2002). "Fundamentals of Corporate FINANCE", 6th Edition, Mac-Graw Hill.
23. Schroeder, Richard G.; Clark Myrtle W. And Jack M. Cathey (2008). "Financial Accounting Theory and Analysis: Text and Cases", 9th Edition, John Wiley & Sons.
24. Shaw, Kenneth W. (2003). "Corporate disclosure quality, earnings smoothing, and earnings' timeliness", *Journal of Business Research*, Vol.56, 1043–1050.
25. Soltani, Bahram (2002). "Timeliness of corporate and audit reports: Some empirical evidence in the French context", *The International Journal of Accounting*, Vol.37, 215–246.